

PORODNÍ PORUCHY u vybraných plemen

Vědecká rada FCI v poslední době zaznamenala rostoucí počet císařských řezů u plemene francouzského buldočka. Vedení chovu Klubu německého jezevčíka, Spolku švýcarského salašnického psa, Mezinárodního klubu pro francouzské buldočky a Klubu boxerů daly k dispozici počet porodů císařským řezem z let 1996 až 2000.

Plemeno francouzský buldoček vykázalo oproti srovnávacím plemenům vyšší a stále stoupající sklon k císařským řezům. V roce 1996 prodělalo porod císařským řezem 34,9 % fen, v roce 2000 to bylo již 50 %. U bernských salašnických psů počet císařských řezů poklesl: z 23,4 % v roce 1996 na 18,6 % v roce 2000. Plemeno boxer vykazuje poměrně stálé procento, 22 % v roce 1996 až 21,6 % v roce 2000. Jezevčáci mají nejnižší počet císařských řezů, cca 10 %. Na základě tohoto zjištění byla provedena studie bližších příčin porodních poruch. Za srovnávací plemena posloužili boxer a jezevčík.

CÍL STUDIE

Cílem této studie bylo zjistit možné příčiny porodních poruch. Za možné příčiny byly považovány dispozice podmíněné plemenem, krmení, pohyb a výběh a užívané léky. Byla ovšem vzata v úvahu i možnost, že ošetřující lékař možná doporučil porod císařským řezem příliš brzy.

K VYŠETŘOVACÍ METODĚ

Celkem byl dokumentován průběh porodu u 393 fen. Z toho bylo 249 jezevčíků, 83 bernských salašnických psů, 34 francouzských buldočeků a 27 boxerů. Byly prověřovány jak porody bez komplikací, tak porody s konzervativní pomocí veterináře a porody prováděné císařským řezem. Za tím účelem byl vytvořen dotazník pro chovatele. V něm byly kladeny dotazy k chovatelskému prostředí, mimo jiné k podmínkám chovu, krmným návykům, výběhu, pohybu a používání léků. Další otázky se týkaly fenymatky: věk, velikost, váha a informace, zda jsou známy císařské řezy v příbuzenstvu. Vyskytovaly se u štěnat deformace, jaké bylo

procento přežití štěnat během porodu (a bezprostředně po něm) a tři týdny po porodu? Navíc byl evidován průběh porodu: doba březosti, začátek porodu po poklesu teploty, průměrné intervaly mezi spontánně narozenými štěnaty jednoho vrhu, delší pauzy během porodu, okamžik, kdy byl vyhledán veterinář, počet štěnat, výskyt poruch během porodu, použití léků ze strany chovatele, okamžik císařského řezu a indikace a také vitalita štěnat. Navíc byli k průběhu porodů dotazováni ošetřující veterináři. Data byla vyhodnocována deskriptivně. Ke srovnání plemen a skupin, byl použit test druhé mocniny chi, u malého počtu případů přesný Fisherův test.

VÝSLEDKY

1. Faktory podmíněné plemenem je třeba zkoumat dál.

U francouzských buldočků, boxerů a jezevčků byla jako nejčastější porucha porodu uváděna velikost štěnat. V průměru došlo u 26,9 % jezevčků, 25 % boxerů a 30 % francouzských buldočků k porodním poruchám v důsledku příliš velkých štěnat. Brachiocefaloidní plemena s širokým objemným hrudním košem a poměrně malou úzkou pánví a chondrodystrofní plemena se zmenšenými končetinami při normální výšce trupu mají zvýšené riziko porodních poruch. Francouzský buldoček spadá do obou kategorií. Anatomické zvláštnosti jako velká hlava štěnat a úzká zploštělá pánev fen ve spojení s částečně

ochablým a volným břišním svalstvem ztěžují přirozený průběh porodu.

U jezevčků jsou k dispozici vyšetření Sierts-Rotha (1953), která také podporují zjištění této studie, že totiž u štěnat jezevčků existuje relativně vyšší individuální váha než u štěnat jiných plemen. I toto je faktor, který ztěžuje přirozený průběh porodu.

Chovatelé bernských salašnických psů uváděli v 27,5 % anomálie polohy plodu. Podle Johnsona a kol. (2001) se však narodilo 40 % všech štěnat v zadní poloze. To nasvědčuje předpokladu, že se nejedná o anomálie polohy, nýbrž že spíše nebyla včas rozpoznána nedostatečná síla stahů.

U jezevčků, bernských a švýcarských salašnických psů a boxerů je nápadné malé procento císařských řezů v příbuzenstvu fen bez porodních poruch ve srovnání s fenami s porodními poruchami. Pokud tedy příbuzné březí feny prodělaly porod císařským řezem, je zde vysoká pravděpodobnost, že březí fena rovněž nebude rodit bez komplikací. U francouzských buldočků takovýto vztah zjištěn nebyl. Bohužel se nepodařilo statisticky zajistit dědivost dystokie, protože počet těchto případů je příliš malý. Bylo by užitečné sledovat tuto otázku dál prostřednictvím systematického zkoumání jednotlivých rodin a linií. Faktory, které ovlivňují dystokii, jsou především průměr pánve, velikost lebky štěnat a velikost vrhů. Tento výzkum by mohl přinést cenné poznatky pro plánování chovu.

2. Faktory podmíněné prostředím hrají rozhodující roli

Existuje celá řada faktorů prostředí, které mohou průběh porodu pozitivně či negativně ovlivnit. Na prvním místě bychom měli uvést obvyklé prostředí. Jezevčíci a francouzští buldočci, kteří byli během porodu vytrženi z navykého prostředí, aby mohli být lépe pozorováni, vykazovali více porodních komplikací než zví-

„U buldočků je nejčastější poruchou porodu velikost štěnat.“

Poruchy porodu některých plemen

Někdy je promarněn cenný čas, který pak veterináři chybí k efektivnímu ošetření feny i štěňat

řata, která mohla родit ve svém prostředí. Při strachu a rozrušení jsou z nadledvin vylučovány hormony, které mohou omezit účinnost stahů. Pro chovatele z tohoto poznatku vyplývá nutnost navkat březí fenu včas na bednu pro vrh nebo místnost pro vrh, anebo ji nechat родit v jejím navyklém prostředí. Svou roli však hraje i krmení. Tak například jezevčici, jejichž chovatelé připravovali krmení sami, museli bojovat s porodními poruchami mnohem častěji (75 %) než psi, kteří byli živeni hotovým krmivem. Při přípravě krmiva je důležité dbát na správnou směs jednotlivých složek bohatých na bílkoviny a energii ve spojení s tukem a složkami bohatými na surové vlákniny. Poruchy vznikají v důsledku nevyváženého přívodu vápníku a fosforu i v důsledku obtížně poznatelného nedostatku stopových prvků a vitaminů (Zentek 2003). Právě u březích fen je namístě zvláštní opatrnost. Celých 75 % fen živených doma připravovaným krmivem mělo problémy při porodu, a to právě u jinak spíše odolného plemene jezevčků. V této souvislosti stojí za úvahu krmení březí feny hotovým

krmivem.

Další důležitou roli hraje pohyb. Tak například bernští a švýcarští salašnickí psi a francouzští buldočci, kteří kromě volného výběhu v zahradě ještě chodili na procházky, měli menší počet porodních komplikací než psi, kteří měli jen volný výběh. Knorr a Seupel (1970) doporučují povzbuzovat feny k hraní. A pokud je zvíře zvyklé na cyklistické výlety a dlouhé procházky, mělo by se s nimi pokračovat i nadále.

3. Veterinář postupuje zpravidla zodpovědně

Chovatelé obvykle vyhledali veterináře včas, aby si zajistili jeho pomoc při porodu. Feny byly často pod jeho dohledem již před narozením prvního štěněte. Úhrnem však lze konstatovat, že to veterináře nijak nepodněcovalo k předčasnému provádění císařského řezu. Před císařským řezem zpravidla docházelo k dostatečně dlouhým medikamentózním terapiím. Konzervativní pomoc při porodu byla dostačující u 50,3 % jezevčků s dystokiemi. U bernských salašnických psů byl poměr dokonce ještě o něco vyšší, 52,7 %. U francouzských buldočků bylo možno pomoci

konvenční terapií pouze 23,3 % fen s porodními obtížemi, u boxerů jen 10,7 %. Procento přežití štěňat boxerů (78,5 %) a francouzských buldočků (80,6 %) bylo u porodu císařským řezem vyšší než u jezevčků (71,7 %) a bernských salašnických psů (73,8 %). Při porodech s konzervativní pomocí vykazovali francouzští buldočci vyšší ztráty štěňat než jiná plemena: 33,3 % mrtvých štěňat u francouzských buldočků, 10,3 % u jezevčků, 12,9 % u bernských salašnických psů a 19,4 % u boxerů. U francouzských buldočků je procento přežití štěňat při porodech císařským řezem vyšší než při konzervativních porodech. Zde je tedy nutnost císařských řezů dána.

4. Používání léků

„U štěňat jezevčků existuje vyšší individuální váha.“

je na pováženu

V průběhu studie vyšlo najevo, že chovatelé podávali zpravidla lék oxytocin bez předchozího vyšetření veterinářem. Bylo tomu u 37,5 % francouzských buldočků, 39,5 % bernských salašnických psů, 41,9 % boxerů a 26,3 % jezevčků. Oxytocin je prostředek povzbuzující kontrakce děložního svalstva. Smí se však podávat, teprve když je diagnostikována příčina porodních poruch. Indikací pro podávání oxytocinu jsou slabé stahy v důsledku nedostatku energie a/nebo porucha extracelulární koncentrace vápníku a hořčíku. Předpokladem je dále plně otevřená děložní branka, děložní svalstvo nesmí být pod napětím. Pokud průběh porodu stagnuje, je třeba před podáním oxytocinu zajistit, aby nedošlo k obstrukci (úplnému zablokování) porodních cest příliš velkým štěnětem. To se může stát právě u plemene francouzských buldočků, a to i v případě, že se již jedno nebo více štěňat narodilo normálním způsobem. Ve vrhu může být vždycky nějaké příliš velké štěně.

Aby oxytocin působil, je třeba ho podat společně s infuzí vápníku-glukózy. To je možné pouze ve veterinární ordinaci. Jestliže je oxytocin podáván neodborně, může dojít k ruptuře dělohy - tj. natržení děložní stěny v důsledku přepínání pupeční šňůry při bouřlivých stazích (v důsledku předávkování léku na stahy) například v případě zablokování porodních cest, porodních anomálií nebo příliš velkých štěňat. V této souvislosti je třeba se dívat na používání oxytocinu velice kriticky. Často je přitom promarněn cenný čas, který pak veterináři chybí k efektivnímu ošetření feny i štěňat.

*dr. Astrid Trautmannová
a prof. dr. Ingo Nolte
z Kliniky pro drobná
domácí zvířata při Vysoké
škole veterinární Hannover*